

Mátyás király könyvtára a XV. században.
H.é.n. [kb 1880]

DISS

A 323

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Szegedi Tudományegyetem Könyvtára

Lelt. napló: Lsz.: VI

a csoport: 789 szám:

1880.
(Ed. 20. p.)

Diss. A 323

Matyás király könyvtára a XV. században.

- ~~Tudománytörténeti tanulmány~~

Matyás uralkodása alatt Budavára központja volt Magyarország tudományos és művészeti tulajdonainak, irányadója volt polgári és társasélelénk, főforrása pedig anyagi ésszel lemi jólétének.

E központban egy vakító sugár volt a Corvina, abbol a napból, mely oly fényesen és magasan ragyogott Magyarország egész négy száz év slott, miðen Hunyadi Matyás ült a magyar trónra s nemcsak kardjának súlya alatt görnyedt meg a kelet és nyugot: de meghajlott önkényt és készséggel a tudományosság és műveltség előtt is, melynek akkor valóban legnevezetesebb tűzhelye az Buda volt.

A nagy király budai vára fényének és mesés pompájának híre messze elterjedt a világban: nem győztek elégé csodálni műrványos csarnokait, díszes oszlopait, rogyogó tornyait, nagyszerű palotáit szarokban a fényt, izlést és drágaságot, mely elvakított és ámulatba ejtett. De bármily nagy volt is híre a királyi laknák, közelről se mérközhettek meg arral a hírrrel, melyivel a tudományokat kedvelő király könyvtára birt.

Sokan és sokat írtak már erről. Igaz, hogy majd mindenki jau
egy oldalra. Hiányzik bennök különösen - s ezt átalaí
mondom - a kritikai méltatás, mely bírál és következtet; hiányzik az összillo nézet, mely nem ragaszkodik a mások
ítéletéhez, ha abban tulziát vagy kicsinyít, félszeg
felfogást vagy őppen alaptalan állítást sejt.

A higadtan ítélo történetírónak el kell kerülni ezt.
É miatt ugyan gyakran a tárgyiasság medréből kell
kitérnie, hogy bizonyítson, ahol az állítás hitele volt meg-
igényli. De ezzel kimenti magát, ha itt ott eltér is kissé a
tárgytól; legalább nem adott jogot az olvasónak, kétkező
a mondottak öszinteségében s nem szolgáltatott alkalmat
oly következtetésekre, melyek libasak, mert régi kútjaink
ben hiányos alapra fektetnék.

Az irodalomtörténet írónak elfogulatlannil kell az eseményeket,
a kort s az egységeket megbírálni, melyekkel szemben az utókort
képviseli. Löüssük tehát, a mint következik.

Matyás király könyvtára a XV. században egyetlen volt a
magyar nemében. A vár keleti oldalán épült nagyszerű palota
földszinti része lakostálynak, az emelet pedig könyvtár-
nak volt berendezve, melyet akkor ismert három világörökből

nagy áldozattal és gonddal összeszerzett könyveivel az ó- és középkor tudományos kincstára volt.

A könyvtár előcsarnoka vizvezetékkel, egy egy florenczi műrvány és egy harangban készült csüst küttel volt elölítve. Először csak egy, azután két nagy boltzatos termet rendeztetett itt be Mátyás a könyvek felállítására.

Itt egyik teremben a keleti, azaz a Konstantinápolyból, Romából és Ásiából származó nagyszámú görög, olasz, héber, syr, török, perzsa és arab kéziratok, a másikban az összes tudománszakok latin, magyar, német és szláv nyelven írott, s az akkor foltalált nyomdászat minden megszerzhetett termékei voltak elhelyezve. -

A latin és görög remekírók, a költök és színökök, philologusok és historikusok művei a leggárdagabban voltak képviselve; s közülük legnagyobb erdékkel birtak e korban a klostrom-irodalom termékei: az ajtatóssági munkák, kivált keji agorög egyházi irok legendáriumjai, a latin szónkok és poétiák, a történetírók és bölcsészeti szerzők értékezései, valamint a csillagászati és természettudományi dolgozatok, melyek egész könyvtengert képeztek, úgy, hogy a könyvtárt látogató budai szerezetek is egyetemi tanárok, kiknek az olvasóterem

mindig nyitva állott, esetleg a szakok szerint rendezett jegyzékek és glossariumok nyomán tudták magokat kalandozni és látjuközni.-

A könyvtár idővel Vitéz János székesfői librariumával is gyarapodott, mely tömördekorációban tündökölt görög és latin kézirattal sa tudós írások ritka astroshop műszereivel szaporította a Corvin-ház tudománycsarnokait.

A könyvtárban megvolt - mint mondják - minden klassikus, Horae, Ovid, Plutarch és Cicero, Cesinge vagy Janus Pannonius, világi dal, vitézi énekek, Smák, zsoltárok és hymnarium. - Amellett harminczeren aranyat üldözött a nagy király évente könyvekért, vámánnyokért, mit másolt unyuji kez, hogy Florenz, Velence, Róma, Génua mind Mátyás király irodájához volt. (Yánbor Pál: a magyar irodalom története, I. köt. 148 lap.)

A nagyszerű könyvtár bejárataival az előcsarnok félkör alakú s dombor boltoratú tágas helyiséget képezett, melyben minden akkor ismert s megkivántatott csillagírástól műszeren kívül, a közepen egy, két nemű által tartott nagy kiterjedésű égigombon az egész nagy boltoratot különféle díszes übrában lehetett szemlélni.

Az egi gömb azon illásban vala látható, melyben Matyásnak cseh királyká történt koronázásakor mutathatót, s alatta a következő körirat állott:

Cum rex Mathias suscepit sceptra bohemae gentis,
talis erat lucida forma poli.

E körirat arra enged következtetni, hogy Matyáson varában a csillagjósás (astrologia) kedvelt foglalkozás lehetett. Bonfin (iskolai Bonfin Márk által, Beatrix királyné felolvasója volt. Teljes neve alairája szerint: Marco Antonio Bonfino Asculato. Decades N. Lib. VIII 428.ect.) beszeli is, hogy Matyás és Vitéz János se kettő személyes magy tiszettelje és kegyencze, a jeles königsbergi Müller János (Ioannes de monte Regio) azon hitben éltek, hogy a bolygók konstellációja saz állítólag azok alatt született ember sorsa, vagy a tamaolt események között bizonyos összefüggés létezik.

E csillagjósás a XV-dik és XVI-dik században a többi mányos csillagvizsgálat helyett átalában elvott saz uralkodó balnézetei egyike volt. Nem csoda, ha a tudósok is hitték benne, a miért a fejdelemi segyél fői udvarok mindenjára bírt csillagjósókkal.

A bűjtosok s csillagok állása az ember születésénél, béké-kötés vagy hadüzenet nél, az úgy jövendőjét foglalta magában. (Erre nézve érdekesnek tartom folytatni, hogy egy 1573-ban Bécsben kiadott Kalendariumban a „Nemes Magyarországról” szóló jövendölés így kerülődik: „A csillagoknak forgása azt jelenti, hogy Magyarország bántás nélkül leszzen az Esztendőben? Clegge jellemzi ez, az astrologizálásból vont tudákossságot.). Különben e balítéletnek nyomai - valljuk meg - mai napig feltalálhatók a nép között, melyet a száz esztendős kalendáriumok még most is azon tévedésben akarnak tartani, hogy az embernek vérmiérőklete és földi szerencséje azon égi jegytől függ, mely alatt valaki születik. –

A csillagjósás ilykép máig olív régó báborás szokás, melyben a középkori fejedelmek közül sokan magok is tudákoskodtak, s clegge illustrálja ez ábrájával kör toledoí XII. Alfons, Castilia királyának (a XIII. dik század eme legtöbb svaloban tudományosan művelt fejedelmeinek) mondasája, ki annyira vélte ismerni a csillagos éget, hogy egyszer így kialtott föl: „Káir, hogy az Uristen nem kerdezett meg

engem, mielőtt megteremtette a csillagos éget; en meg mondtam volna neki, hogyan kell." (Ex érdeklésépi-
sodot dr. Rómer Flóris Ferencz, jeles tudósunk jegyzte föl
a magyar tudományos akadémia 1876-bi nagygyűlésen
tartott íráskeresésben. Az igazgatóság érdekkében azonban,
helyén valónak tartom megjegyezni, hogy Rómer szöve-
gében ~~XII~~ dík Alfonus van (minden eentre csak tollhibai-
ból) megemlítre, holott az Alfonosok között ~~XII~~ dík voltak,
(el Sabio mellékneivel), aki az astrologia terén érdeme-
ket szerzett magának, sa ki tudvalevőleg a Ptolemaeus
fele bolygótáblákat igyekszett kijavitani, mely eről
ból 1240-ben, korának leghiresebb csillagjósói közül
ötvennél többet hívott Toledóba)

Nagyot természetes tehát, hogy Mátyás is, dacára ferfias
erényeinek, birodalommal tudott visszitetni a jóslatokra.
Mivel Magyarországi jövője, egy részt a gyakran meglúlo
háborúk felelmei és reményei között, más részt az
astrologizáló selfogás mellett nem is maradtak tolljátlan
nélkül. Erről a könyvtár főcsarnoka 1472-ben, csillag-
vizsgáló torony nyálon kiepítve, mely mint ilyen
a legidősebb volt hazánkban.

A torony alatt volt a könyvtár földszarnoka, melyben
múzeumi régiségek, csillagászati térképek, műtárgyak
és matematikai gépek gyűjteménye sem hiányzott.

Tunen oszlopzatos erkélyen át két ajtó nyilt a könyv-
tar termeibe. Az egyik a király közvetlen használatara
volt felártva, aki itt járt be a könyvtárba s olvasás
sal írákat tölött, lapozva Virgilit, Horacrot, Lucamist,
Ovidot, Pliniust és Plautust, kiket fülöttebb kedvelt. Azu-
táni a teremmel összeköttetésben álló alamizsnás szent
Sáros kápolnájába tört, ahol napunkint imádkozott.
Majd ounet ismét saját lakába ment, hol újra könyve-
ket vör elő és tovább olvasott. *Livius Crispus Sallustius, Julius Caesar, Tacitus, Quintus Curtius, Plutarchus és Frantinus Vegetinus* olvasásában gyakran ugy
elnélyedt, hogy palota mesterei meg a hajnal
óráiban is nem egyszer előre találták őt vair-
kosai között. (Fratris Sacobi Philippi Bergomensis
ordinis Eremitarum divi Augustini Libro IV Suppl-
mento Cronicarum ad Anno MCCLXIII pag 42.)

Tunen magyarázható meg, ha miniatúrai itt néha,
tudomány szeretete jellemzéséül a Kodexekre is föl-

vázolták. Így a nemzeti múzeum könyvtárában látható sa Konstantinápolyból v. Telzége által 1869-ben hozatalozott Corvin-Kódexek egyik címkéjén, Mátyás antik barna szel széken ülve, borostyán koszorús fövel, aranyozott biborköntösben, his asztalán fekvő könyvből olvasat.

Kétség alig forog fenn, hogy az olvasó alak csalán ugyan Mátyás; mint hogy a borotvált ábrázolat hasonlít a király máshol is koszorúval díszített arcképeihöz. (Toldi Ferenc, miután a magyar tud. akadémia 1869. decem-ber 13-án tartott osztályülésén megismertette az említett Kódexet, e címekre vonatkozólag értékérésében a következőket jegyzte fel: a borotvált arcz ugyan hasonlatosságot mutat Matyás király arcképeivel; de különös minden esetre az, hogy a címkép idős embert mutat.) Toldi telját fölfedezte a rajzon Mátyás arciát, de különösnek találta, hogy az alak idős ember. En nem látok ebben semmi megritkötöt. Hisz tud valcso, hogy az initialis miniatür festés a XV. díll száradban nem vergődött meg oly művészeti tökélyre, hogy a legaprabb részletekig hű tudott volna lenni. Inkább a pazar díszítésben, a keretek gyönyörűi

kiéltésében tüntek ki a százaol miniatorjai, mint a természethű felfogásban. Ezen kell messze meumink. Bármi Corvin Codex tanúságot tehet erről; pl. a király címereben a vörös koronás oroszlán, vagy a sileziai örvös sas, többnyire idézlenül vanak rajzolva. Rájmenünk az alak typusára, de nem tartjuk élet hűnek. Hasonlókép vagyunk Matyás arcképével is).

De terjünk vissza a könyvtár leírásához.

A termek boltzatos parkányai művésziken aranyozott királyi címerekkel s az uralkodó jelvényeivel, or magas falak pompás festményekkel, a szentélyes üregek pedig, mintegy dicsőítő Pantocrorban, or mythologia istenei, - és a hajdankor nagy hősinek ügyesen elhelyezett antik ízlésű márvaúj szobraival voltak díszítve. A könyvek osztályokba sorozva, külön polcokon tudománszakok szerint három sorban voltak felállítva, mint hogy csak három falat foglaltak el, mert a negyedikben az ajtók és a nagy részes ablakok feküdték.

Alól a talajon művészeti faragványokban s aranyozott vagy festett külön szekrényekben a nagyobb

kötetek, kivált pedig a Roodexek foglaltak helyett, melyek a polcok rekesszében már el nem voltak helyezhetők.

I szekrények és polcok cyprusfából készültek, melyek finom párája, körlísszem szerint, minden férget eltávolított. Ezekben különösen az értékesebb könyvek sa többnyire szín, tisztá hártyára írt kesesebb keziratok álltak, melyek kék és babor veres selyemmel, vagy kék és viola színű bársoulynál voltak beborítva; (Mivel játszik oly feltűnő szerepet a kék színű bársouy vagy selyem kötés a Corvin Roodexek nagy részén? — még nincs eldöntve. Mátrai Gábor, a nemzeti múzeum volt könyvtárosa kérdéshez az akadémia előtt hozzászólott; szerinte a gyakori kék szín a kötésekben olyanának mondható, mivel az illető könyvkötök kegyelmes figyelemmel kivártak viseltetni Matyás király erimerének kék színű alapműrejé iránt, — vagy talán, mivel az ily Roodexet néha föpperek, báborukok spápiák ajándékot tűk a királynak. L. Mátraynak a magyar tud. akadémia előtt 1870 január 24-i felolvasott írtekerései.)

a királynak ajánlott munkák pedig többnyire vastag marokkói borrel borított bükkfa táblákba voltak kötve: mindenek aztán aranyozott dombornyomás-sal, ezüst kapcsokkal vagy drága köves boglárokkal és díudoros sarkokkal valanak ki.

A diszkönyvek néhány becsesebb példányának címlapján, az ecset és Zománcz művészeteinek pazar fénjével, remek miniatúr-képek: pompásan aranyozott háttérben a nemzet és római császárok csinos címereivel, s széles borostyán koszorúval övezett kereteken belül a király és Beatrix arcképeivel olisztegek, melyek körül többnyire veres kerettel körözött kék mezőben, Mátyás nyilt koronás címere sajnoszsynus bólum: a farkat harapo sárkány, a vedres kit, a mihkas, a csúcsos gyémántú gyűrű, a horoló, az égteke, a homok óra, s az acél és kova oly elénk színekben ragyognak, mint ha csak nem rég kerültek volna ki a festő ecsetje alól.

E diszitménykből Rómer Flóris váradi kanonok egy csoportot állított össze, melynek közepén a Mátyás király alatti Budavár régi rajza látható. Ott van a fényes épületek között az alamizsnás sz. Jánosnak szentelt udvari kápolna; mellette a könyvtár és irodaiak palotája,

mely mögül a nap félkörése látható, a tudomány napjaé, mely ounan irasztja világosságát a királyi várra, a földvárosra s az egész országra.

Szemben vele látható a még akkor kevésbé jelentékeny Pest, míg a Duna közepein ott áll a kis Margit-sziget.

A pompás vár fölött jobbra lebeg a nagy uralkodó címerpajzsa; ott van rajta az ország egyik másik váltogató címét és vörös nyolc pályája, az apostoli kereszt, Zalmátorország három koronás oroszlánfeje, Eszterország címét kettős farkú oroszlána és a színpajzsban a Hunyadi család kék mezőben arany ágon álló, esőrében arany gyűrűt tartó fehér hollója.

E címerről balra a tudományokat kedvelő Beatrix királyné nevezett pajzsa látható, melynek első negyedben országunk pályái, s az Anjou háznak - melyből a királyné származott - kék alapon tündökölő liliomai, s az ezüst mezőn fénylő jeruzsálemi kettős kereszt tünnel föl, miketragónia vörös arany karói a második és harmadik negyedben kereszten állanak.

A külső heretben két nagy karélyi lap: Mátyás király és neje Beatrix királyné arcképeivel látható; további

jobb felül a magyar birodalmi királyságok, alul pedig az ioleglenesen hozzánk tartozott hercegségek címerei, melyek között a Hunyadi családot közelebb illető címerek is megvannak.

Legfölül a Hunyadiak jobbra néző hollója, attól jobbra Horvátország ostáblás címere, e mellett a Galicia (Galícia) királyság két koronás pajza, balra Szlavonia menyétes címere, koronával a menyét fölött s alatta a hat agyi csillag, e mellett Lodoméria kettős polýájú címere.

A király urczkepe mellett az osztrák fehér polýás pajzs van, majd a Hunyadiak címere következik, melyet mint beszterczi grófok nyertek, t.i. a vörös koronás oroszlán, arany koronát tartva; majd a lusicei tulok, a szílexiai fekete örvös sas, és végre az ostáblázott koronás morva sas.

Íme erre a ma olcsút mények, melyek közül néhány gyönyörű festésben, minden Corvin-kodexen megtalálható s mely szép színekben hirdeti történetünk ama dicsőséges idejét, mely Mátyás uralkodása alatt derült hazainkra.

A fényes korszak legfényesebb bizonyiséga tehát a könyvtár, mely egész missatemplom volt.

Benne a könyvek a tudományosak, melyek nagyság szerint rendezve, a nyomtatott könyvek pedig a késziratoktól elhülon töre állottak; sajnos ellenéretilt aranyval himzett, és elmes főiratokkal szemháprázstatólag gazdagor díszített ezüstrostos címer is bársonyfüggönyök által övattak.

Miithogy pedig egy részről a nyomdaírat még csak akkor indult fejlődésnek, más részről a rongy papír ismerete nem terjedt el egészben hazánkban, a könyvek legnagyobb része bőrből készült, finom kártyára és szín pergamenteire volt irva, mely, mint tartósabb anyag, egyéb tudományos vállalatoknál is használtatott.

E könyvek után a legnagyobb gondolal óriztettek. Példa rei a Garam sz. benedekki konvent 1476 évről kelt téritvénye, mely arról tesz bizonyosságot, hogy a konvent jegyzője és működőja Sylvos Balazs mester egysztergom-egyhári breviariumot kapott a könyvtárba kölcön; de a téritvényben meg kellett igérnie, hogy azt egészben tisztán, söt ha kell, új bekötésekben: „subtili ligamine reformatum, nelliibusque novis artificiosc obductum”

(Kátona István: Historia Critica regni Hungariae, 1790. XV. 3. foly.)
küldi vissza.

Egy másik okirat pedig arról emlékerük, hogy a könyvtárba oly nehézséggel járt könyvet kapni olvasás végett, mint péntkiközött kapni; a könyvtárban a nyomtatott könyvek a ritkaságok köre számítottak, de időközönként minden napra voltak.

Egy harmadik okirat pedig azt az érdekes historiai adományt írja le, hogy György diákaiak, a miert egy aranykarcos bibliát gyudatlanuságból összepiszkáltott, húszat ütötték a körmenet tövére.

Végül miután ritka eset, műltő a följegyzésre, hogy a korvináiból egy-egy könyvet ajándékba is adtak; e ritka esetet Fraknói Vilmos Rómából ikt megfejte. Az eseménytől megfoghatóan a római jezsuita rendház könyvtárat meglátogatta, a látott műveszi miniatírral elkeskedő ködékkel között talált egy nagy negedetű, erős hártyalevelekre irott gyönyörű Missalét, melyből az volt kitudható, hogy a ködexet bizonysos magyarországi Tamás barát a Corvináiból Matyás királytól kaptá ajándékba.

A nagy király mindenkorral uralkodása előtt éveiben

fogott nagyszerű teore kiviteléhez, hogy jeleuté hagy magán gyűjteményét nyilvános könyvtárrá növelhesse, a mely eredményt uralkodása második tizedében sikerült is elérnie.

Könyvei szaporítása végett előrendül tudósokat bizott meg, kik Kis Ázsia és Európa kiválóbb helyeit, Oszor-szágot és a görög tartományokat láttnak; ez utóbbiban pedig különösen Konstantinápolyt is felkutatták.

E székvárost tudvalévéleg 1453-ban a törökök foglalták el, s miután a magas csuklyás, össz szakállú görög tudósok olyan egész Európában elszéleddtek, főképp pedig a nyugati és déli tartományokba menekültek, itt leginkább Oszorhonban fogadtatva kedves vendégek gyaránt, a tudományok iránti szeretetet előbb ott, majd közvetve nálunk is fölclesztették.

A királyi gazdag, de ekkor már barbáril felült könyvtárak szétszort maradványait megmentendő, Mátyás meg hagyta tudósainak, hogy az elvesszések indulásáig a zárdákban, mint a könyvpiacokon megszerzhető görög és egyéb keleti műalkotásokat vásárolják össze, a miket pedig pedig nevezzen meg nem velvenek, azokat másolta saját le. Többi körött számos herceg

nevelőjét, Mogoletti Phaddeot (Nem taddom hinnanak követhetetik, Forday Zsigmond (műve megjel. Bécsben, 1563) és Tiraboschii Girol. *Storia della Letteratura Italiana*, Modena 1771 + Venezia 1796. Tom. VI.), hogy Vámos herceg nevelője a narni Galeotti volt, mikor ez utóbbi, műveiben nem említ erről semmit, holott a saját személyéről a lehető legrészletesebben folyékonyan mindenet. Hajól sejttem, Boufin nyomán indulhat ki következtetésök, aki VI. ik decasabau (lib. III. 633.) olavetőleg de ép ez vezetette öket febre-arr. jegyzi meg, miszerint Galeotti, mint vilaigot láttott tudós néha Böles tanácsokkal látta el az ifju herceget. Ezért küldte Florenczbe, hogy leíróival a sz. Márk kolostor egyik földszinti termében fölállított Medici (híres család, melynek pártolása alatt Florencz a XV. ik században, az aranykorát is) klasszikai irodalom és művészet központja volt.), könyvtár legjelentősebb kódexeit másoltatnia, sa görög remekírásokat a tudósok által nyomtatva le is fordítatnia, hogy így e közelében a görög nyelvet nem tudók által is olvastathassanak.

Egyébiránt a régi klasszikai irodalom ritkább keziratainak lemisolasára Rómában és Velencében

is tartott rendes irodiaikat, a kikre, valamint átalán a könyvtár kincsei bővítésére, évenkint 33.000 arany forintot költött. (Heltai Gaspar: Chronica az Magyaroknak völgyairol: Mint iszettec ki a Nagy Scythia-ból Pannoniában, és mint foglalták magoknak az országot: melylyet Heltai Gaspar megira magyar nyelven, és ez rendre hozta, az Bonfinius Antalnak nagy Koenigyeboel, és egyéb historias Koenigyeboel, nem kicsin munkával. (Sovet.) Colavarot. 1575. 108. Ep.)

Mátyás különben maga is igazi szeretettel s nagy burzósággal gyarapította fenyes könyvtárait; hitetszik az nem csak a könyvek paraz kiállításából, melyek a fejvárost kedvelő Mátyást, mint könyvgyűjtőtés műbarátot méltóan jellemzik, hanem föleg önmét, miszerint Albinus Tibullus római nemes költői műveit a király saját kezével másolta le, a mely kez irat szejj férfinas, szögletes vonásaival, utána sok ideig megvolt az erdélyi fejedelmek birtokaiban; jelesen II. ik Apafi Mihály idejéig. (Veszprémi István orvos: Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia. Centur. Altera. Pars posterior. Viennae 1781 III 137lap)

Könyveiret varták nem csak belbeesre, hanem küldész tekintetében is sokat tett. A hártyából és pergamenból álló ködexeket, különösen a misé- és ima könyveket, melyek mindenjában a kor fejvászeretete mutatkozott, a legkeresettebb festők szimbolikus ékitményeivel és szövegmagyarázó képeivel rajzoltatta be, s többi között „ma paratlan szépségű „Missale Romanumot,” melyet Mária királyné II. Lajosnak, a Mohacsnál elveszett szerencsétlen magyar királynak adott, Brüsszelbe vitt, a florenczi származású jeles Altavantival dolgozta, aki a könyv gyönyörű kalligrafikus festményein 1485-től 1487-ig a budai udvarban, aron túl pedig egy évig Florenciában, s itt teljes hírom évig orszádatlani útján áradozott.

E művészeti beszámoló könyvről Horváth Mihály nem végre elhunyt érdemes történészről az ötvenes évek végén, belgiumi tartózkodása idején szerezte adataiból, érdekes vázlatot írt, akkor még Hatvani Mihály (elnév alatt), s tanulmányait a brüsszeli országos levéltár és burgundi könyvtár magyar emlékeiről összegyűjtött, Magyar történelmi okmánytárba” közre ístette.

Figyelemre méltó e várlat kivált kép oxirt, mert személyes
Cívarlat és gondos áttekintés nyomán lett írva; soly
érdekesen, hogy e reáunk, magyarokra nézve, nemzeti
és történelmi szempontból egyszerűt nagybecsű
Missale leírását, nem lesz érdektelen e helyen
rövid kivonatban megismertetni, amilyenük kább,
mintan a könyv Matyás, illetőleg az udvari haj-
polna misés könyve volt.

ix

A köde & tartalmára nézve hasonló az újabb kori
csík könyvekhöz. Nagysága másfél láb hosszú, egy
láb széles, egy tenyérnyi vastag; terjedelme pedig
430 lap. Anyaga finom, nem annyira vékony,
mint gonddal készült igen sima, hajlékony,
nem kérgecs iroliartya, majdneu hasonló mai
szébb és testesebb papirjainkhöz. Irata a középkori,
úgynevezett tört (fraktur) irat; betűi igen
nagyok, minél fogva egy-egy lapon csak húsz
sor áll középszámmal. Eleitől végig oly egységes
soly szabályos minden betű, mintha nyomtatva
lett volna.

A nagy betűk, valamint a kerdő betűk kivált igen

szépen nagy gonddal vannak festve. Tintája, festékhez ma is bogárfehér; az ugynevezett rubrumok, vagyis utasítások a miszemondó papra névre, vérvörös festékkel, a hangjegyek pedig a „Vere dignum” és a „Pater Noster” énekeire, finom aranyval vannak irva. Az egész könyv körülbelül 10-12 sárkultabb lapját, oly épségben és díszben léterik, hogy a fölött lefolyt majdnem négy száz évet korántsem virulna el, ha csalhatlanul nem tudnák, hogy mely években készült.

A könyvet nemcsak a Kalligraphia szépsége teszi oly nézetessé, miszerint bizvast elmondhatjuk, hogy Európának legszebb könyve: többsége a valóban művész festményekben léterik, mert négy lapja egészben, több lappinak kisebb-nagyobb része pedig, a legfinomabb miniatúr festés nemében gyöngörű képekkel kecsegtetik a vizsgáló szemet.

Dicső királyunknak, a nagy Matyásnak arcképét hetszégtelenül líven, a természet után másolva, a festmények kört hármaszor, húveséét Beatrix királyné tetszéssel hétzer, fiaiét, Corvin Jánosát egyzer lábjuk elő fördülve. Ezekben kívül számos, oly jellemzőleg magyar

typusú arczokat láthatunk a lapokon, hogy perszisztálóan kétkezűségek abban, miszerint azok minden megőrzött hű arczképei azon nézetes fejpiaknak, kik akkoron magyarországi rügyeinek élén, a nagy király kegyeiben álltak.

Téérjünk vissza könyvünk sajátos "lécető" képekhöz leíráshoz. A címlap részének névre a legbecsesebb sajátosítás is egyptik fóliára: egy gyönyörű "hép", mely korinthi oszlopokat hű oltárt ábrázol. Az oltárkép összes szakallai, baljában világalmat tartó, jobbját őldásra emelő, aranygalaktól környezett alyaistent tüntet előre, de család a mellig; alsóbb részeit hékstabla födi, melyet az oltáron álló hét magyar öltözetű ifjú tart. A táblán aranybetűkkel ez áll irva: *Incipit ordo missalis secundum consuetudinem romanae curiae, dominica prima de adventu statio ad sanctam Mariam, Maiorem, introitus.* Az oltár táblájának vagy asztalának oldalait feliró matróziny ábrázolja, különféle arabeskkekkel ékesítve.

Az oltárkép fölött a négy korinthi oszlopok kiálló ikerugaszik, melynek hörepein hét angyal Mátysának királyi és családi egycsüllött címereit tartja. Elcímelt hörepein a jellemező holló áll. Az oltár mozaikpad-

lózatán két oldalról egy-egy ifjú áll, egész alakban ábrázolva; a háttérben még többeknek arca is látszik. Valamennyi bajusz talan őszakáltalan, két felé felsült hosszú hajjal; keettőnek arconban vörös tarban alakú kucsmával fején. A jobboldalon álló ifjú kezéig kívül Matyás fiának, Corvin Jánosnak arcképe a mintegy 18-20 éves, karcsú, igen szép ifjúnak arccéle Matyáséhoz hasonlít, sárgás hosszú haja hatalánig hullámzik, fejet tölgy koszorú díszíti, mi a királyt jelzi, s fölemelt jobbjának mutató ujjával a kék tábla föliratára mutat. Ruhája arany virágokkal kiimzett bibor köntös, melyet derekán öv szorít testéhez:

Az alakoknál az oltár lejegyszerűtéén arany hendo betűkkel olvasható a művész latinosan írt neve s a munka készleteinek ideje, ilyképen: *Aktavantes de actavantibus
de florentia hoc opus illuminavit. a.d. m.cccc. LXXV.*

Az egész kejet majdnem hárrom újj széles, aranyoszkekkel díszített aranyas szegély környezi, melynek négy részletéén tojásdad körben ugyanazúgyi növények láthatók. A két hosszú oldal körepein pedig, egyike Matyás, a másikban Beatrix mellkéje áll. —

A többi lapok is decresek. A harmadik oldal szintén egycégekben festett kép, mely Dávid királyt térdén imádkozva ábrázolja; koronája és lantja a földön vannak elölök. Műbb a kánon alatt egy gyönyörű kép áll, mely az egész lapot elfoglalja és a hálóvirágat ábrázolja; Krisztus a kereszten, a két lator között, mint a hirmat halászklassziban. Krisztus keresztre fölött az irgalmas pelikan áll, kicseréveit saját vérelletetve. A jambor lator keresztjére Maria eresz kedlik a his Szírussal, az gonosz latoréra az ördög (sárkány alakjában), mely a halásoklót lándzsával szúrja keresztül.

A következő lap felét az utolsó ítélet ábrázolásával tölti be; másik felein számos festvény között a kánon szövege kezdődik neliány rövid sorral. A széles, aranyos szegélyben több apró kép a satirai jelenségeket mutat. Azszegély aljának közepén, egy his négy szögű, felér teren e szavak olvashatók: *Actum Floretiae. A. D. M. ccc. L. XXX.*

Ami arra mutat, hogy a művész már zik ebe dolgozott a könyvről, sannak e részét csakugyan nem Budán, hanem mint említők Flórenceben végezte be.

Még egy levél a könyvről fele különös beszűrőink nézve; az, melyen a „missa pro imperatore” áll. E levél

elő^{tt} lapján az alsó szegélyben két aranyal egy csímet tart Magyarország- és a Hunyadi-ház egysített címereit, közepén a hollóval. Középen levél tollalapján, az alsó szegélyben van Mátyás és Beatrix érem arcképe, melyek vonnban kevésbé hasonlítanak a fönnebb említett két miniature arcképhez. Körirata: Matias Corvinus rex Hung. Beatrixenak körirata pedig: Beatrix de Arago Reg. Hung.

Minden ünnep miséjét nagyobb, szélesebb szegélyez^{K,}, kisebb-nagyobb képekkel, színdosan festett keretbő betűkkel jelzik.

A remek példány, mint fönnebb mondtauk, Mária királyné által jutott Budáról Brüsszelbe, ki mint VII. Károly császár testvére, a Németföldet kormányozta, s 1530 óta, husz évenél tovább lakott Belgiumban, hol a mai fennálló burgundi könyvtár a Missaleit nagybecséhez méltó gonddal örzi.

A könyv bőrtokja vörös bársouynyal belelt; kötése vörös marokkói bőr, svastag tábláit két szép művű erüstkorona csatolja össze.

A fönnábbi círekkel epitome után, terjünk ismét viassza a corvinai

történetekben. Emelte

Emlegettük, hogy Mátyás rendkívül sokat költött könyvtára beruházására; elannyira hogy, a tudomány és művészet pazarlásig Böhmer pártolót talált benne. Olaszország tudósai ezért vettekedtek is egymással, miőn könyvek gyűjtéséről és kiadásáról volt szó, s minolegyik aron törekedett, hogy művet a királynak ajánlva, felséges kegyét a maga javára biztosíthassa.

Hogyan! Mikor Mátyás oly gazdagot jutalmazta az írókat. Ha megmondjuk, hogy az akkor időben egy irott biblia ezen négy száz aranyon vártatott meg a florentzi Medicich könyöküzlekedéséből s egy breviárumról útszáz arany fizetett Capponiknál, könnyen valószínűvé válik előtünk Balbi Tommas väri prépost aron ízre vétele, hogy Mátyás többet költött könyvekre, mint Európa fejedelmei összesen.

Ha már most átlagosan csak ötven aranyat számítunk is egy-egy könyvre, a Mátyás által eggyé gyűjtött 20-25,000-wi készirat és könyvhincs értéke magában veve is (nem számítva ide a külső felszerelést) 1.000,000-1.250.000 aranyra rúghatott, a mi az akkor jutalmazások

körött, nem volt csehelykiadás.

Nagyon föltehető tényben, hogy a Corvina összes értéke innél többet képviselt s mintegy 3-4 millió aranyra rúgott. Mert a mily munkával járt a kiválóbb művek leírásoltatása, ép oly becslésé tevékenyséket ritkásnak; innen van, hogy némely biblia és breviarum szerzőlött vissza volt. Különben chlatain sábbal jellemzi a kört is visszonyít Graperunti nos György (arany kepe latialis Hollárnál: Anul. Vindobonae I. 1197ik lapon.) görög s ^{arany} criptorcsete, a ki könyvrészmenyeit többnyire V. ik Miklós pápiának ajánlvaival fel, mint hogy egyikben a pápától, váradkorása ellenére, csak száz arany jutalmat kapott, ezt azonult körülmenyei olaszára - a tengerbe dobták, mondván: „Periere labores, pereat et ingrata morces! "vagyis, Munkáim elvestek, veszsen hár a halatlanság is!"

Száz arany jutalom teljét oly csehelynek soly szégyenlő összlöndíjnak tartatott e körben, hogy föltehető, miszerint valunk a böhemicus Matyás egy őszeli ajánlott könyvre, legalább is 300-500 arany jutalmat adott a széknek.

Az évi rendes udvari kiadások közé tartoztak az ily jutalmazásokon kívül a Flórenceben dolgozó négy mímior, (Közük egységes Valori Gáspár, kis Marsilius Ficinus mester 1489-ben küldött Flórenceből Budára, hogy a király kivánságára öt Platón tanaiba és az egész szégtanba avassza.) Ithou pedig a harminc (Némelyek százat) arconban ötven, söt hilenczen. De a számok ebben oly tulrottak, mint sok egyséb arat, melyet a Corvinával irtékező nemely íróink minden kritikai alap s szava hihető kritik nélküli hoztak nyilvánosságra) (Tulnyomásban a papi rendhez tartozó) szépiró és kodexfestő prætese, kik ezért folyton is kizároltak a Corvin könyvtár számára munkálkodottak.

Iz egyik példájú olloval metszette a levele két eggenlőre, a másik virkálommal mérete ki a sorok tavolságát, az alatt a harmadik vonalzóval lineárott, s így a nagyobb kéziratok másolása is színezésre kerültnek - négynek is adott foglalkozást. -

Mintán pedig a másolás türelmet igényelő s farasztó munka volt, Mátyás a könyvtáralota földszintjét es scriptrorok számára rendezette be, hogy ne

helljen naponta messzirol ide faradniolt. A skriptorok ill teljes ellatást nyertek, a mire nézve a királyi udvar tartás számadásai ból. Bárha azok szorosan véve nem tartoznak tárunkhoz a meglévő s coldig még schol nem közelött érdekes adatokat széleszerűnek látjuk itt folyejyezni. A skriptorok rendesen együtt ebédeletek s noha az udvar húztartása szerint főztek számnak is, asztaluk többnyire egyszerű volt. Az ebédet törenegy órakor, a vacsorát nyáron nyolc, télen hét órakor terítették föl. Körnapokon vegyesen járt a zélap: budánk, tyúknak sealomival pincér, cerettel és hagymával készült, a nyul is tehén húst prédig leivel fölöslegesre találták; a förelélek köül a kaproszt gyakran került asztalra s ezt a maioló diákok nagyon szerettek, mert egyikben írásban is fölkérte a király körülött, hogy többet termelne, miszerint az élestan ne szerevedne kaposztában a télen át szük séget. (Saby: Pro Honorio, Florentiae, 1870. 23. lp. A körveny alá aggolás, Pietro Rimeum neve van írva, aki ugyalosan minten skriptor volt.)

A baranyai ó-bor is kelkudó volt, s az öreg ragúzai Félix könyvtárigazgató naponta két pinter is megvadt, a mit aronban titokban célékezett, nehogy irodakjai kicsúfolják; a kik különben magok is ittak jó malvasiat, de egy-egy csak fél pinter. Este aztán erényes éji lampionnal vacsoráltak; utána pedig a szép nyár estéken sétát is tettek.

Másnap reggel hat órakor, már mindeles skriptor talpon volt, folytatva abbahagyott munkájait, melyet a felügyelők iskolájuk között kezűleg megvizsgáltak.

Említettük, hogy mindenkinek más-más foglalatossága volt, sa szerint másoló, könyvfestő, javító, hibavakaró, kötő stb. (scriptores, miniatores, correctores, et miniatorum repositores, atque rasores, librorum ligatores, etc.) néven nevezették.

Míg a florenczi miniátorok Naldius Naldi vezetése alatt a könyveket röviden betűkkel állították el, addig a budai skriptorok a sok nyelvet tudó ragúzai Félix felügyelete alatt (Félix atya, mint Oláh Miklós ismék személyes ismerőse, ennek állítása szerint) hellén, latin, kínaldei és arab nyelven rendkívül jártas volt.)

a könyvtár palota elő^ö emeletén berendezett dolgozó teremben a kodexeket másolgatva és festégetve készítették el.

A könyvtár ez utóbb említett dolgozó helyisége érdekes terem volt. Únnep nagyszerű osklopzatok kört a falak boltzatos üregeiben szébnél szébb moirvány szobrok felöröltek s a magasra fekvő színes üreg ablakok - mikor a nap besütött - gyönyörű varázsfényt irányztottak a levegőben szét. Ha valaki nap közben benézett volna e színes ablakon, húsz harminc, többnyire papi öltönyben dolgozó skriptor ~~fej~~ latthatott vala a nagy tölgyfa orszálok körül serénycs munkálkozni; a kik a vett keziratokon s a budai egyháznak szükségelt breviariumon is missalekon egész visszaadás sal járadtak. (Petrus Torenichii: Dissertatio de meritis Matricae Corvinii in Rem Literariam Tharum stb 717.)

Ha orszáin egy munkával elkezdték, átadták a könyvtár igazgatójának, aki a levelek gondos vitnevezése és kijavítása után, a rendezett nélkülyeket egy másik szobába, az ugynevezett

„glutinatores” be vagyis könyvkötő műhelybe adta. Itt a bekötést kis papok végezték, a kik a lappaléket kényvezetten egy pálczára (u. n. bacillusra) sodorták, s a levél széleit (a könyvkötök elnevezése szerint) az első, felső” és alsó” vágást megáramnyozták. Méggy pedig a nedvesség és a reajok hárosan ható nap sugar miatt könnyen fodorosodható hártya-levelek a könyv alakját elterültsékel a borítéktáblákra alkalmazott szalag kapocsai al szorították a könyvet össze; mely kapocsból egy-egy a könyv felső” és alsó”, kettő” pedig a hosszú, vagyis első” vágás részére jutott. További a kapcsok végeit megáramnyozott réz-vagy ezüstbe szorították, (Mátrai id. b.) vagy a könyvek tábláján hasonló kreszszöges hálékkal erősítették meg; végül pedig cídrus olajjal keuték be, hogy a munka kötése tartós maradjon sa moly ellen őltárnára legyen. —

Mennyi idő alatt készült el egy-egy irott kódex, főnemű a briseli misszáknál megjegyztük, melynek kidolgozása, mint rendítők, teljes három évet vett igénybe. Különben majd minden készít: egypti vagy lat. évig volt munka alatt. A skriptorok és miniatörök szint hálát vásztak. Ÿsteunek, miben ily

hodex-szel elkezdték.

Például a romai corvin missalek egyik gyűjteményen készített s írásossal kiállított pielőrányain a következő zárszavak olvashatók: Anno domini Millesimo quadragecentesimo sexagesimo nono finitus est presens liber per manus Georgi Cathedralis et Institoris in Wyennae. Deo gratia! azaz: Anno domini 1469. Ez könyvet György (Cathedralis et institoris?) fejezte be Bécsben. Hala Ysteunek! (hogy elkezdték.)

A pomorás könyvtár, mely Mátyás uralkodásáinak már elején nyilvános jelleggel volt, (Hogya könyvtár nyilvános jellegű lett, mutatja azon körülmeny, hogy rendes könyvtárnokokkal volt; mint az említett ragusa felixen kívül, a pármai Ugoletti Thaddeo és Forti Bertalan említetnek, kiket úgy láttak a szellemudás és világos látott Galcotti Márton Barnabiból, II. ik László alatt predig Petambich Felix, a jeles hadi földleíró, (aki többek közt törökörvagi utjait is leírta, "Dissertatio de itineribus adgreoliendi Turcam" cím alatt, és sok nemű érdekményt udvarmesterré is valasztatott kerthelich Nötit. praclim de regno Dalmat, et Croat pag. 87.) további

Häsenbret (olmúczi) Agoston, Másszló titoknoka követtek), rövid idő alatt hitelezésre a legnagyobb, külső fejeire pedig a világ legelője lett.

Mennyi kötet könyvvel rendelkezett? határozottan alig vállapíthatjuk meg. Oly tévesek és tulrok erre vonatkozólag a közléssek, hogy helyén lesz az eddig felhorolott különféle visszatérítésekkel kritikailag méltatunk s hétreig telen kutatóink fonalán a legvalószínűbb adatot kiírunk munk.

Térjünk ezért vissza régibb kutatásainkhoz s merítünk belőlük alapos ítéletet az iránt, hogy nemzetünk kultúrája nem a jelen korban, hanem hajdani múltjában veszi eredetét. Pflug Gyula Seckendorffhoz írt leveleben (Epistol. ad Vitum Lud. Seckendorff, de Bibliothecae Mathiae Corvini Budensi, Genae, 1688. p. 64.) a királyi könyvtárról elragadtatva kiált föl: „Oh mennyi könyv van e librarium birtokában! Néhelyek 50.000 kötetet említenek sien hitelt adnak nekik. Mert a XVII. század elő felében a már nincsi veszteséget ezt könyvtár mozdulatainaként Pázmáni Péter bibornok és országprímás körülömben 200.000 német érmest nyert nem ajánlhatott volna

a törököknek (törököknek); simbár tudjuk, hogyanis hasztalanul mentek meg ekkor sem voltak oda "stb.
 (Ködje alkíákja! - jegyzi meg erre Sivótor Zárván, a „Sokféle 1799-iki című VI köt. II részében, különben megjelent, hogy akkor a törökök a könyveken jobban sajnos kevesebbet haptak, mint most.“) A kötetek száma általában nem meri egész pontossággal meghatározni, szintén műve egyik további lapján a nyomtatott könyvek és kéziratok számát csak átlagosan teszi 50.000-re. Wallaszky Pál (*Centamen Historiae litterarum sub rege gloriosissimo Matia Corvina de Hunyad in Hungaria Lippse, 1769. 4r. 81lp.*) ugyancsak nyire beszüll a részint nyomtatott részint színen leírott, dicses borítékú kötetek számát. Sabrius és Lomeier pedig 55.000-re emelik a kötet számot s utánoik majd nem minden történetíróuk elfogadta e tulajtott föltevések valamelyikét; Persze hibaisan. (E tekintetben Römer Floris helyesen gyanítja, hogy a kötetek számát csak azokat emeltek föl a régi írók, hogy a Corvina elpusztulásával az úgy is elég nagy veszteség érzete a nemzetben még inkább felerősödik, a csapást okozó török

ellen pedig az akkor gyülölség a kérlelhetlen séges szit-tassék.) Ami vöröban Pflugk, Wallaszky, Fabrius és Lomeier ellenében Gródi Béla (Magyar nemzeti irodalom története, Budapest, 1876. 21. lpi.) állítását illeti, hogy t. i., a nagylírű Corvina tulajdonképpen csak 10-12,000 kötetet számlált "valóssánnak", hogy szintén téves állítás. Két-ben ugyan en is, hogy a Corvina kötetei 50.000-rementek volna, de Gródi föltevesét is hibáztam, s el fogadom a kötetek számnak meg határozására nézve Simonyi Hernánnek, a Corvina ügyében tett újabb voivigilatairól" írt nézeteit, (Lelolvastattak a magyar tud. akadémia 1868. február 3-i ki osztályülésén) melyben több eddig nem ismert kézirati adat nyomán igen érdekes részletekkel járult a Corvina történetéhez.

Simonyi tudvalevőleg mintegy tíz évig kultatt a londoni, párizsi, brüsseli, wolfeubütteli, florenzzi, velencei, stb. kézirattárakban szorott talált okiratok rendszere, nagy figyelemmel és nem minden naprátapintattal szerkesztett leírásaiból alaposan következtet a Corvin-kötetek számára. Fein, hogy a Corvina soha

sem volt oly nagy, mint a miléniumk során álltották, de nézetem szerint a kötetek száma (termézetesen húziratokkal együtt) a 20.000-öt mégis meghaladta. Motíválmú is fogom e számitásom.

Pulszky Ferenc szerint ugyanis, (Magyar könyv-szemle, 1877. III. füz. 151. lap.) XV-ik századbeli olasz könyvtárak nagysága lehet e kérdésben leginkább irányadó, mert éjsz Olastroniig volt az, hol akkortájt a tudományoság a legnagyobb pártolásnak örvendett; így figyelembe kell venünk Vespasiano Bisticci híres florenczi papírkereskedő stavait, ki a midőn Giovanni Tortellóról emlékezik, fülemlíti, hogy V-ik Miklós Tortellóra bízta könyvtárát, s ez későbben töltötte el a librariam gazdag leltárát is; „Bámulatos a könyvek mennyisége-monolja e leltárra vonatkozva Vespasiano-melyek a pápai könyvtárban kilenczer kötetre mentek! „Ez teljában bámulatos és rend kívüli számnak tartatott. Tudjuk azonban hogy Federigo di Montefeltro urbino herceg könyvtára a XV. században még nagyobb volt a pápáinál, mert a herceg (ki Matyás királyjal levelezésben is állt) nevezetes könyvtárainak alapját 1475-ben 40.000 aranymal vette meg,

(Blume Friedrich: Iter Italicum, Halle, III. köt. 54. ep.) versenyezni akarván címép a Corvina, a pápai és Medici könyvtárral. De Mátyás király librariuma még ekkor is a világ leggazdagabb könyvtárának tartatott. Következéskép több kötettel rendelkezett s nagyobb szerűnek kellett lennie akár a pápai, akár az urbi női herceg könyvtárával. Már most járav föltevés szerint átlagosan így állapítható meg a 9000 és 50,000 körti arány, hisz a könyvek és kéziratok számát együtt, (mint főnebb hihartam) 20-25,000-re redukáljuk. Tanyi pedig miattan lehetett.

Hisz különben nem ragaotta volna el Brassicáut a könyvtár látása, (Brassicáu Sándor II ik Lajos idejében látogatta meg a könyvtárt. A derek tudós tudvalevőleg Eberstein Vilmos esztergomi hővet kiérte benn fordult meg gyakran a budai udvarnál.) aki meg a XVII. század elején is részben előkerülhetett a nyilatkovárról: „Oh halhatatlanságon! így szól-ki binné, mi kedves volt e látvány? Bizonyára nem könyvtárban, hanem Isten kebeleben luttam magam megszemléltem minden a könyvreket, vagy mit szólok könyvekről! Hisz a

menyi könyvet, amely kincset látta; annyi régi görög és héber könyv volt ott, mihet Matyás király Konstantinoni völgy bevétele és számos más byzantzi város lecsatása után Görögországban megbesülvétek költéssel összevisárolt seként, mint rabszolgákat a barbárok biliucciból megszabadított. Hunyi régibb és újabb latin könyv volt ott, a menyi másutt nincsen schol. (Praefatio in Salviani libello de providentia praemissa. Hatora XVI. 730lp. Luciani Samosatensis, aliquot exquisitae lucubrationses proponuntur. Alexandrum Brassicatum latine redditae, ac uberrimis scholijs illustratae.)

Tagy erthető["] volna e cäsinge Támosnak, a máskép Tanus Pannavius néven ismert jéles latin költőnek 1465 táján írt olaszországi levele, melyet az akkor már könyvtár noki minőségben működő["] Galeotti-hoz írt Budára, szemrehoányással illetve azt, hogy meg nem elégelte a már küldött rengeteg számmú könyvvel, ismét újakat kér tőle; őles szavakban fakad ki ebben azon szenvadély ellen, mely a könyveknek tilhajtott gyűjtésében nyilatkozik. (Csontosi Támos m.k. szemle) ^{1878. II.}

Végül nem igazolja-e a könyvtár nagyszerűségét az 1490 iki szerződés, melyet az ország nagyok az ifjú Corvinus Sámossal kötötték, hol a többi körött teljes értéke szerényt mérte nyolva a fejedelem, királyi könyvtárt, különösen pedig meztettek az ifjú trónkövetelőt, hogy az ország diszere alapított könyvtárt hivatott hírűíttetni ne engedje, sőt a könyveket örizet alá vétesse; szabadjon neki azonban a praelatusok és másoknak urak tanácsadával nemelyeket a maga használatara hivenni. (Az említett szerződés idevonatkozó pontja így szól: „Similiter etiam Bibliothecam pro regni decore extrahat libris exhaustri, sed universos libros ibidem relinqui faciat, licet tamen eodem cum consilio et revisione Praetitorum et Baronum, aliquos proximo de illis recipere et de bibliotheca extrahere.”)

Íme tehát, a könyvtárnak országos színzete is volt. Az akkor tudományos világban, mint „Bibliotheca Budensis” vagy „Biblioteca Corviana” volt ismert. Benne összpontosult a mi a külföldön a tudományok fejlődésére nézve érdekes és becses föltalálhatott; szerint mérlegen nagy és szép időszaknak nez-

betett elője Mátyás alatt haránk. Megismerte ezt az akkor orosz császár is, kinek Mátyáshoz írt hódoló levelét közelte már Karamsin. Megismerték a külföld jelesbjei, kiknek összhangzó állításai magyon is érzteték velünk, mi válhatott volna belőlünk, ha Mátyás haláltán politikai egünk be nem hoznágyasodik.

